

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради Бердянського
державного педагогічного
університету від 25 серпня 2016 року
(протокол № 1)

ІСТОРІЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

**ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
спеціальності 024 Хореографія**

Бердянськ

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Бердянським державним педагогічним університетом

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хореографії Тетяна Іванівна Сердюк

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету «16» червня 2016 року, протокол № 8

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Історія хореографічного мистецтва» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Хореографія. Фітнес» підготовки фахівців освітнього ступеня *бакалавр*, галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 024 Хореографія.

Предметом навчальної дисципліни є базовий рівень знань та вмінь студентів з історії хореографічного мистецтва.

Міждисциплінарні зв'язки: Курс є важливим у системі хореографічної підготовки і базується на знаннях, уміннях та навичках, які отримали студенти під час засвоєння загальної та вікової психології, та спеціальних хореографічних дисциплін (теорії та методики класичного, народно-сценічного, сучасного танців, історії образотворчого мистецтва, мистецтва балетмейстера, та інших). Засвоєний студентами навчальний матеріал закріплюється під час практичних занять.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Історія хореографічного мистецтва» є простеження основних ліній процесу розвитку балетного театру: оновлення тем, сюжетів, зміни в драматургії, музиці, етнографії, хореографії, еволюцію балетної техніки, збагачення засобів виразності, розвиток хореографічних форм, а також залучення студентів до скарбниці світового хореографічного мистецтва, а через нього до фундаментальних цінностей культури у взаємодії їх конкретно-історичних і загальнолюдських значень.

1.2. Основними завданнями дисципліни «Історія хореографічного мистецтва» є:

- познайомити з духовними здобутками й мистецькими відкриттями хореографічного мистецтва;
- сприяти перетворенню духовних цінностей, закарбованих у танці в індивідуальний досвід студентів;

- вчити сприймати студентів хореографічний твір як мистецьке явище, розуміти його художню своєрідність, особливості стилю балетмейстера, розглядати його в контексті розвитку культури;
- розвивати почуття і мислення студентів, їхню культуру та творчі здібності, сприяти їхньому індивідуальному самовиявленню;
- розширювати хореографічний досвід, прищеплювати у майбутніх вчителів-хореографів критерії для орієнтації у площині сучасного хореографічного мистецтва;
- виховувати у молоді толерантність до хореографічного мистецтва різних епох та культур, повагу до інших національних хореографічних традицій;
- формувати вміння бачити світовий контекст українського хореографічного мистецтва, і через нього на новому рівні усвідомлювати його національну своєрідність, його здобутки та внесок у розвиток світової культури;
- простежити основні лінії процесу розвитку балетного театру: оновлення тем, сюжетів, зміни в драматургії, музиці, етнографії, хореографії, а також еволюцію балетної техніки, збагачення засобів виразності, розвиток хореографічних форм.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:

Інтегральна – здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в хореографії (фітнес-індустрії), виконавській, педагогічній (тренерській) діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів хореографічного мистецтва (фітнесу) і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності.

Міжособистісні: здатність до критичності та самокритичності, вміння працювати в команді, застосовувати організаторські здібності, позитивно ставитися до різних танцювальних культур, вміння спілкуватися та

працювати в міжнародному середовищі, поважати творчі знахідки людей мистецьких професій.

Системні: здатність застосовувати знання на практиці, використовувати дослідницькі навички та вміння, проявляти лідерські якості, креативність, самостійність творчого мислення, прагнення до пошуку індивідуального хореографічного стилю, бажання досягти успіху в професійній сфері.

Етичні: знання та дотримання принципів етичного кодексу хореографа (творча незалежність, відповідальність тощо) педагогічної етики; повага гідності учасників навчально-виховного процесу.

Фахові компетентності.

Загально-професійні

(базові)

1. Здатність використовувати базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для здійснення професійної діяльності.
2. Здатність використовувати основи теорії і практики хореографічного і музичного мистецтва в професійній діяльності, проектувати і здійснювати освітній процес у закладах культури, освіти і спорту.
3. Здатність до рефлексії, самовдосконалення і підвищення рівня професійної майстерності.
5. Здатність проектувати і проводити науково-дослідницьку та творчо-пошукову роботу.
6. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

Спеціалізовано-професійні

8. Здатність створювати танцювальний репертуар різного рівня складності відповідно до соціальних та культурних потреб суспільства та поставлених завдань.
10. Здатність використовувати спеціальну термінологію та адекватні комунікативні засоби рідної та іноземної мов (в усній та письмовій формах) у педагогічному спілкуванні та творчому процесі; застосовувати вербальний коментар в процесі навчання в лаконічній та доступній формі.

Та демонструвати такі результати навчання:

Знання: ПРЗ 3. Здатність застосовувати базові філософсько-естетичні, мистецтвознавчі, історико-культурологічні знання в професійній діяльності.

Уміння: ПРУ 3. Уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; здійснювати комунікаційну взаємодію за допомогою соціальних мереж; систематизувати прийоми створення, збереження, накопичення та інтерпретації даних з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

ПРУ 4. Уміння створювати та аналізувати балетмейстерські роботи різного рівня складності відповідно до соціальних та культурних потреб суспільства та поставлених професійних завдань.

Комунікація: ПРК 1. Здатність орієнтуватися в основних подіях, які відбуваються в Україні, в світовому мистецькому хореографічному просторі (фітнес індустрії), визначати і формулювати проблеми, вміти аналізувати їх, виражати власну думку, вирішувати спірні питання щодо особистісних переконань та етичних міркувань.

ПРК 2. Здатність використовувати знання професійного дискурсу, термінології свого фаху, джерел поповнення лексики української та іноземної мов; уміння спілкуватися українською мовою у професійному середовищі, дотримуватися етики ділового спілкування; пояснювати фахівцям і нефахівцям інформацію, ідеї, проблеми, рішення у сфері хореографічного мистецтва (фітнес індустрії); аналізувати іншомовні джерела інформації для отримання даних та прийняття професійних рішень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС/години).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

1. Походження та види хореографічного мистецтва

Походження танцю. Танець епохи первісно-общинного ладу. Зв'язок танцю з трудовими процесами. Відображення в танці важливих віх життя людини: праці, полювання, війни, релігії, явищ природи.

2. Танцювальна культура стародавнього світу. Танець епохи Середньовіччя

Танець в культурі древніх цивілізацій – Єгипту, Древньої Греції, Древнього Риму. Поділ танців Древньої Греції за системою Сешана. Танці військові, ритуальні, освітянські, суспільні, театральні, побутові. Навчання танцю. Різноманітність форм давньогрецького танцю: складний композиційний малюнок, висока техніка, виразність виконання, поетичність змісту. Приклади хороводів, суспільних танців епохи Перикла, Пірриха. Театральний танець. Значення театру в житті Греції. Танець в драматургії Есхіла, Софокла, Еврипіда, Арістофана (загальні відомості). Жанри театального танцю (Емілія, Сікінідда, Кордак).

Вплив церковної ідеології на філософію, літературу, мистецтво цього періоду. Боротьба церкви з народним танцювальним мистецтвом. Народні танці та зв'язок танцю з календарними іграми, народними святами, працею. Поява форм побутового танцю. Гістріони, жонглери. Танцювальна культура середньовічного міста. Театралізовані вистави на цехових святах та ярмарках. Побутовий танець цього періоду. Аристократичні танці (басданси), їх характеристика, зв'язок з етикетом феодального суспільств – стиль, манера, техніка. Турніри та театралізовані видовища в замках.

3. Танцювальна культура епохи Відродження

Розквіт культури в епоху Відродження. Гуманізм – ведучий філософський напрямок епохи – прославлення краси та розуму людини. Народне танцювальне мистецтво – джерело нових танцювальних форм (менуєт, рігодон, гальярда, вольта, буре, гавот). Різниця народного та аристократичного танцювального мистецтва. Формування балету як

театрального мистецтва в Італії. Балет Бергодо ді Бота. Формування балетного мистецтва у Франції. Придворні балети. „Плеяда” та її роль в розвитку балету. Балетмейстер Бальтазаріні. Балет Франції XVII ст.. Заснування Королівської Академії танцю (1661 р.). Діяльність Шарля Луї П'єра Бошана, розробка системи сценічного танцю, канонізація танцювальних рухів, композицій. Комедії-балети Ж-Б.Мольєра (композитор Дж.Люлі). Розвиток форм побутово-придворного танцю (куранта, менует, сарабанда, гавот), манера виконання, вплив етикету, костюма. Балет „Тріумфатор кохання” П.Бошана; поява на сцені професійних танцівниць. Танцювальна культура Англії XVI-XVII ст.. Різноманітність побутових танців, зв'язок з іграми, святами (тренчмор, контрданс, Моріс, танець з подушечками). Танець в аристократичному суспільстві (павана, куранта, вольта, гальярда, джига, броль). Театр В.Шекспіра. Бен Джонсон та створення театральних вистав „масок” – пишні спектаклі-маскаради з піснями та танцями („Балет чорних німф”, „Призив Купдона”).

4. Епоха просвітництва та творчість хореографів-реформаторів

Просвітницька філософія та її вплив на боротьбу прогресивних сил з феодалізмом. Роль літератури та театру в пропаганді просвітницьких ідей. Реформа театру. Балетний театр цього періоду. Розвиток танцювальної техніки, формування хореографічної школи, поява видатних виконавців-професіоналів – Допре, Всетріс (батько та син). Балет як складова частина оперного та драматичного спектаклю. Боротьба за самостійність балету як виду мистецтва. Видатні балетмейстери та виконавці: ДжРіч, Дж.Уівер, Ф.Гільфердінг, Г.Анджіоліні, М.Салле, М.Камарго.

5. Ж.Ж.Новерр та його реформа. Ж.Ж.Новерр про самостійний балетний театр

Етапи творчості Ж.Ж.Новера. Суть реформи балетмейстера. Праця Ж.Ж.Новерра „Листи про танець і балети”. Ж.Ж.Новерр про зв'язок

мистецтва хореографії з дійсністю, про танець, пантоміму, дійовий танець, про створення балету, про виховання виконавців, про роботу балетмейстера з композитором та художником.

6. Хореографи перед романтизму

Творчість Ж.Доберваля. балет „Марна пересторога” – класичний взірець балету-комедіх. Виконавське мистецтво XVIII ст. Танцівники Л.Пекур, Ж.Баллон. Хореографи П.Гардель, Ж.-П.Омер. Хореографічний театр Італії. Творчість С.Вігано. звернення до складних творів великої літератури. Балет „Отелло”.

7. Романтизм в балетному театрі

Загальна характеристика романтизму. Романтизм у балетному театрі. Поновлення ідей, тем, сюжетів. Життя і творчість Ф.Тальоні. Суть хореографічної реформи Ф.Тальоні. балет „Сильфіда”. Розквіт романтизму в балетному театрі. М.Тальоні, вплив її виконавства на розвиток школи класичного танцю. Танцівниці романтичних балетів: Ф.Ельслер, К.Грізі, Л.Гран, Ф.Черітто. Характеристика творчості Ж.кораллі. „Качуча” з балету „Хромий диявол”. Участь Ж.Кораллі у створенні балету „Жізель”. Ж.П’єрро – виконавець та балетмейстер. Фантастичні балети Ж.П’єрро, безсюжетні та романтичні драми („Наяда і рибак”, „Паде катр”, „Есмеральда”, „Фауст”, „Корсар”). Балет „Жізель” – вершина романтичного репертуару.

8. Основні етапи розвитку західноєвропейського балетного театру кінця XIX-XX століття

Криза європейського балетного театру. Балети-фейєрії. Загальна характеристика епохи. Творчість А.Сен-Леона. Проблематика балетів А.Сен-Леона. Процес поступового відродження танцювального мистецтва на Заході в XX ст.. Вплив російського балету (репертуару та майстрів) на відродження класичного танцю. „Російські сезони” в Парижі. Реорганізація „Російських

сезонів” в „Російський балет” С.Дягилева. Виникнення приватних труп під керівництво вихідців з Росії. Приватні трупи А.Павлової, М.Мордкіна, І.Рубенштейн, Л.М’ясіна, С.Лифаря, Дж.Баланчина. Виникнення нових течій в хореографії ХХ ст.. Творчість Ф.Дельсард, Ж.Далькроза, А.Дункан. Хореографія Франції. Виконавці І.Шовіре, Л.Дейде, балетмейстер С.Лифар, Р.Пті, М.Бежар. Хореографія Англії. Хореографі Нінетт де Валуа, виконавиця Марго фонтейн. Розвиток хореографії в Америці. Хореографи Марта Грехем, Хосе Лімон. Поява класичного балету в Америці – М.Фокін, М.Морткін, А.Павлова – їх вплив на розвиток балету. Танець-модерн в Німеччині. Хореографи Р.Лабан, М.Вігман. Кубинський балет; Алісі Алонсо. Самобутність творчості ведучих хореографів. Багатогранність жанрів, глибокий зв’язок з проблемами сучасності (короткий огляд сучасного розвитку західноєвропейського балетного театру, театрів Америки, Куби).

9. Народні витoki російського балету

Традиції народного танцювального мистецтва. Танець в древніх обрядах та іграх. Зв’язок пісні та танцю. Древні види танців: танці-ігри, мисливські, культові, військові. Побутові танці. Чоловічі та жіночі танці. Сольні та масові танці. Скоморохи – перші професійні виконавці танців в Київській Русі. Значення мистецтва скоморохів у збагаченні народної хореографії. Вплив народного танцювального мистецтва на формування естетичних вимог до сценічного танцю.

10. Хореографічне мистецтво XVII-XVIII століття

Придворний театр Олексія Михайловича (1672 р.). Перші балетні вистави. Хореографія в Росії в епоху Петра І. Асамблеї. Початок хореографічної освіти (Шляхетський корпус, діяльність Ж.Ланде), відкриття професійної школи в Петербурзі та в Москві. Відкриття публічних театрів. Видатні майстри Європейського балету на російській сцені – Ф.Гільфердінг, Г.Анджіоліні, Ле Пік, П.Канціані. Вплив передової літератури

та мистецтва на формування самобутніх рис російського балету. Зародження національних виконавських традицій. Перші російські танцівники – Бубліков, Сергєєва, Тимофєєва, Нєстєров. Кріпосні театри. Театр Шєремєтьєвих. Танцівниця Т.Шликова-Гранатова.

11. Балетний театр I половини XIX століття

І.Вальберх – перший російський балетмейстер. Балети І.Вальберха „Новий Вертер”, „Ромео і Джульєтта”. Постановка патріотичних дивертисментів та балетів-мініатюр. Значення діяльності І.Вальберха для розвитку балету. Загальна характеристика творчості Ш.Дідло. ранній період творчості Ш.Дідло. „Анакреонтичні” балети на античні сюжети. Другий період творчості Ш.Дідло. перехід Ш.Дідло на естетичні позиції І.Вальберха. поява балетів романтичного змісту: „Кавказький полонений”. Ш.Дідло та російська балетна школа. Значення творчості Ш.Дідло для російського та світового мистецтва. Московський балетний театр поч.. XIX ст.. Діяльність А.Глушковського. Балети А.Глушковського на сюжети російської літератури: „Руслан і Людмила, або знищення Чорномора, злого чарівника”, „Три пояси, або Російська Сандрільона”, Поява російської школи класичного танцю, закінчення національного самовизначення російського балету. Видатні танцівники: Е.Колосова, А.Бєрилова, Я.Істоміна, Е.Тєлєшова, Н.Гольц, І.Лобанов, Т.Іванова-Глушковська.

12. Романтизм на російській сцені та його криза

Романтизм як напрямок європейського мистецтва. Особливості російського романтизму. Танцівниця М.Тальоні. Її роль в становленні нового класичного жіночого танцю. Ж.Перро та Ф.Ельслєр в Росії. Вплив їх творчості на російський балетний театр. Романтичні балети в Росії: „Сильфіда”, „Жізель”; романтичні драми: „Єсмеральда”, „Корсар”, „Фауст”. Відкриття в Москві Великого Петровського театру (1824р.). Самобутній репертуар театру. Запрошення танцівниці, педагога, балетмейстера

Ф.Гюллен. Її творчий шлях. Творчий портрет О.Санковської. О.Саковська – засновник російського романтичного балету. Найкращі учениці Ф.Гюллен: Карпакова-Богданова, Вороніна. О.Андріянова – одна з найкращих виконавців народних танців. Участь танцівниці в балетах „Жізель” (1842 р.), „Пахіта” (1847 р.). Відхил балетного театру від передових суспільних та художніх ідеалів. Зникнення з репертуару спектаклів з глибоким, поетичним змістом. Поява на сцені ефектних видовищ. Запрошення до Петербургу А.Сен-Леона. Проблематика його балетів. Балети „Горбоконик”, „Золота рибка”. Прагнення показати російську національну тему в постановках О.Соколова „Папороть, або ніч на Івана Купала”, „Останній день жнив”. Збереження кращих традицій російської хореографії в балетній освіті та в мистецтві талановитих виконавців: М.Муравйової, М.Суровщикової-Петіпа, П.Лебедевої, В.гельцер.

13. Маріус Петіпа та балетний театр II половини XIX століття

Загальна характеристика творчості балетмейстера М.Петіпа. Творчість М.Петіпа як синтез досягнень хореографічного театру XVIII-XIX ст.. Розвиток традицій в спектаклях М.Петіпа. Етапні балети „Дочка Фараона”, „Баядерка” та інші. Творча співпраця М.Петіпа і П.Чайковського. Симфонізація танцю в балетах М.Петіпа „Спляча красуня”, „Раймонда”, „Лебедине озеро”. Одноактні балети. Збереження та збагачення балетів своїх попередників: „Марна пересторога”, „Жізель”, „Пахіта”, „Корсар”, „Есмеральда”, „Коппелія”. Значення творчості М.Петіпа для подальшого розвитку балету. Балетмейстер Л.Іванов. балет П.Чайковського „Лускунчик”, „Лебедине озеро” (II-IV акт.). Створення образу Лебедя, пластична симфонія „лебединих” сцен. „Половецькі пляски” з опери А.Бородіна „Князь Ігор”. Друга рапсодія Ф.Ліста – велике досягнення Л.іванова на шляху симфонізації характерного танцю. Виконавська майстерність М.Кшесинської, Ф.Кшесинського, О.Преображенської, П.Гердта, М.Легата. Іноземні

гастролери в Росії: В.Цуккі, П.Леньяні, Бріанца. Педагогічна майстерність Х.Йогансона, Е.Чекетті.

14. Російський балет 1900-1915 рр.

Значення прогресивної діяльності С.Мамонтова, О.Ленського, К.Станіславського, В.Немировича-Данченка на розвиток російського театру. О.Горський і московський балет. Постановка балетів „Лебедине озеро”, „Дочка Гудули”, „Есмеральда”, „Золота рибка”, „Дочка Фараона”, „Дон-Кіхот”, „Баядерка”, „Корсар”. Пошуки малих форм: „Шубертіана”, „Карнавал”. Значення творчих пошуків О.Горського. Виконавці московської сцени: К.Гельцер, В.Тихомиров, М.Мордкін, С.Федорова-П, Л.Рославлева, А.Балашова, А.Волинін. видатний балетмейстер М.Фокін. Реформаторські погляди М.Фокіна. Балети М.Фокіна: „Павільйон Арміди”, „Єгипетські ночі”. Постановки М.Фокіна для „Російських сезонів” в Парижі. Балети на музику І.Стравінського: „Жар-Птиця”, „Петрушка”. Звернення М.Фокіна до інсценівок симфонічних музичних творів „Шопеніана”, „Арагонська хота” (М.Глінки) – найвище досягнення балетмейстера в цій галузі. Книга М.Фокіна „Проти течії”. Естетичні погляди М.Фокіна. Значення його творчості для російської та світової хореографії. Видатні майстри російського балету. Творчість А.Павлової, В.Ніжинського, Т.Карсавіної, О.Спесивцевої.

15. „Російські сезони” в Парижі. Їх значення для світового хореографічного мистецтва

Вихід російського балету на світову арену. Організація С.Дягілєвим „Російських сезонів”. Участь в „Російських сезонах” видатних виконавців російського балету: А.Павлової, В.Ніжинського, Т.Карсавіної, М.Мордкіна, С.Федорової, художників: Бенуа, Бакста, Головіна, Коровіна, М.Реріха, балетмейстера М.Фокіна. характеристика 3-х сезонів. Спектаклі 1-го сезону: „Шопеніана”, „Єгипетські ночі”, „Павільйон Арміди”, „Половецькі пляски”;

2-го сезону: „Шехерезада”, „Жар-Птиця”, „Карнавал”, „Жізель”; 3-го сезону: „Видіння рози”, „Нарцис”, „Петрушка”, „Лебедине озеро”, „Підводне царство” із опери „Садко”. Подальша доля антрепризи С.Дягілева. вплив „Російських сезонів” на відродження балетного мистецтва в Західній Європі та Америці.

16. Балетний театр 1917-1927 рр.

Репертуар балетних театрів Москви та Петрограду. Експериментальні театри: О.Горського „Вічно живі квіти”; К.Голейзовського „Теомінда”, „Йосиф Прекрасний”, „Смерч”; Ф.Лопухова „Велич світоутворення”, „Ніч на Лисій Горі”, „Пульчінелла”, „Кріпосна балерина”, „Червоний вихор”, „Льодова діва”. Балет „Червоний мак” (1927 р.) на сцені Більшого театру – перший радянський балет на сучасну тему. Школи та студії 20-х рр.. Система Ж.Далькроза та її засвоєння в школах та студіях. Айседора Дунган та її послідовники. Ведучі актори московської та петроградської сцени: Н.Подгорецька, А.Банк, М.Рейзен, О.Люком, О.Спесивцева, О.Мунгалова, К.Гельцер, Е.Гердт, Б.Шавров, П.Гусєв. Хореографічна освіта. Роль О.Горського та В.Тихомирова в збереженні московської школи. Учні видатних педагогів: В.Смольцов, А.Мессерер, М.Тарасов, М.Габович, Н.Подгорецька, А.Банк, А.Абрамова. Ленінградське хореографічне училище. Педагогічна майстерність В.Пономарьова, В.Семенова, А.Ширяєва. Педагогічна діяльність М.Романової, А.Ваганової, їх пошуки нової методики викладання класичного танцю. Учні А.Ваганової: О.Мунгалова, Н.Стуколкіна, Н.Анісімова, М.Семенова, О.Іордан, Г.Уланова, Т.Вечеслова. Становлення радянської хореографічної освіти.

17. Хореографічне мистецтво 30-х років

Пошуки сюжетів та нових виразних засобів в балетах: „Футболіст” (муз. Оранського, пост. І.Моїсеєва), „Золотий вік” (муз.Шостаковича, пост. В.Вайнонена, Л.Якобсона, В.Чеснокова), „Полум’я Парижу” (муз.

Б.Асаф'єва, пост. В.Вайнонена), „Серце гір” (муз. А.Баланчівадзе, пост. В.Чабукіані), „Лауренсія” (муз. А.Крейна, пост. В.Чабукіані). Літературні образи на балетній сцені. Звернення балетмейстера Р.Захарова до пушкінської тематики: „Бахчисарайський фонтан” (муз. Б.Асаф'єва), „Кавказький полонений”; „Тарас Бульба” (муз. В.Соловйова-Сєдого). Балет „Ромео і Джульєтта” С.Прокоф'єва в постановці Л.Лаврівського – новий етап в розвитку балетного театру. Створення нової балетної трупі Ленінградського Малого Оперного театру (керівник Ф.Лопухов). постановки балетів „Арлекінада” Р.Дріго, „Коппелія” Л.Деліба.

Прихід Л.Лавровського. Нові роботи колективу: „Фадетта” (муз. Л.Деліба), „Марна пересторога”, „Кавказький полонений”. Формування балетної трупі музичного театру ім. К.Станіславського та В.Немировича-Данченка. Керівники – Н.Гербер, Д.Голубін. Репертуар – концертні твори, балети „Червоний мак”, „Корсар”. 1941 рік – об'єднання оперного театру ім. К.Станіславського та В.Немировича-Данченка в Московський музичний театр ім. К.Станіславського та В.Немировича-Данченка. Хореографічна освіта. Створення при Ленінградському та Московському хореографічних училищах національних відділень.

Педагогічна діяльність А.Ваганової, керівника ленінградського хореографічного училища з 1921 р., та її сподвижників А.Ширяєва, М.Камкової, Л.Леонт'єва. Педагоги Московського хореографічного училища: Е.Гердт, М.Кожухова, М.Тарасов. Становлення нової школи акторської майстерності в хореографічному мистецтві. Видатні майстри балету: М.семенова, О.Іордан, Г.Уланова, Т.Вечеслова, О.Лепешинська. Майстри народно-характерного танцю: Н.Анісімова, Т.Ткаченко, С.Корень. ансамблі танцю – новий жанр хореографічного мистецтва. Створення перших ансамблів танцю (під керівництвом І.Моїсеєва, П.Вірського та ін.).

18. Балетний театр в роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.)

Організація фронтових театрів та артистичних бригад. Створення хореографічних концертних номерів, хореографічних композицій, мініатюр на військово-патріотичну тему. Робота Ленінградського театру опери та балету в Пермі. Балет „Гаяне” (1942 р.) А.Хачатуряна, пост. Н.Анісімової. Робота Большого театру в Куйбишеві. Постановка балету „Червоні вітрила” В.Юровського; постановки Н.Попко, Л.Поспехіна, А.Радунського (1942 р. – М.Куйбишев, 1943 – м. Москва). Діяльність колективу під керівництвом О.Йордан в блокадному Ленінграді. Постановка балетів „Есмеральда”, „Шопеніана”. Діяльність в прифронтовій Москві балетної трупи театру ім. К.Станіславського та В.Немировича-Данченка. Постановка балетів „Штраусіана”, „Лола” (хореографія В.Бурмейстера). Відкриття нових театрів – (м.Новосибірськ (1945 р.) хореографічного училища – (м.Перм).

19. Хореографічне мистецтво в повоєнний період (1950-1960 рр.)

Пошуки хореографами в створенні балетів на сучасну тему та в подальшому розвитку форми спектаклю. Поповнення репертуару балетних театрів, створення різних за жанром спектаклів, пошуки в режисурі, лексиці та тематиці спектаклів. Балети на сучасну тему: „Тетяна” (муз. А.Крейна, хореографія В.Бурмейстера); „Міліла” (муз. Б.Асаф'єва, пост. В.Вайнонена); „Берег щастя” (муз. О.Спадавеккіа, пост. В.Бурмейстера та Ію.Курилова); „Берег надії” (муз. А.Петрова, пост. І.Бельського). Художні прорахунки при постановці окремих спектаклів – ілюстративність та схематизм образів. Неудосконаленість драматургії, відсутність образності в хореографії. Спектаклі на історико-героїчну тему: „Юність” (муз. Чулак, пост. Б.Фенстера, за мотивами роману М.Островського „Як гартувалася сталь”); „Горда” (1949 р.) (муз. Д.Тарадзе, пост. В.Чабукіані) на сцені Грузинського театру опери та балету, „Жанна Д'Арк” (1957 р.) (муз. М.Пейко, пост. В.Бурмейстера), „Спартак” (1956 р. – Ленінград, пост. Л.Якобсона, 1958 р. – Москва, муз. А.Хачатуряна пост. І.Моїсєєва). Хореографічне втілення літературних творів „Мідний вершник” (1959 р. (муз. Р.Глієра, поста.

Р.Захарова), „Попелюшка” (муз. С.Прокоф'єва, пост. Р.Захарова); „Шурале” (муз. Ф.Яруліна, пост. Л.Якобсона; постановка в Татарському театрі опери та балету Л.Жуковим, Г.Тагіровим (1945 р.), (Ленінград, Москва – Л.Якобсон (1950-1955 рр.)); „Сім красунь” (1953 р.) Кара Караєва, (пост.П.Гусєва, Г.Алмасзаде), „Отелло” (муз. А.Мачаваріані, пост. В.Чабукіані – Грузія (1957 р.), Ленінград (1960 р.), „Кам'яна квітка” (муз. С.Прокоф'єва, пост. Ю.Григоровича), „Стежкою грому” Кара Караєва, (пост. К.Сергєєва (1958-1959 рр., Ленінград-Москва)). Балети для дітей: „Лікар Айболить” І.Морозова, в постановках І.моїсєєва, М.Холфіна, Б.Фенстера; „Горбоконики” (1960 р. Большой театр), муз. Р.Щедріна, пост. О.Радунського. класичні балети на сценах театрів. Нові редакції балетів: „Жізель” А.Адана (1944 р.), пост. Л.Лавровського; „Раймонда” А.Глазунова, пост. Л.Лавровського (1945 р.). Збереження хореографії М.Петіпа. „Спляча красуня”, „Лебедине озеро” П.Чайковського в пост. К.Сергєєва (1950-1952 рр.). бережливе ставлення до творчості М.Петіпа та точне відтворення композиції Л.Іванова в балеті „лебедине озеро”. Подальше удосконалення хореографічної освіти. Збільшення ряду хореографічних училищ. Ріст виконавської майстерності, поява нових видатних виконавців: М.Плісецька, Р.Стручкова, В.Бовт, А.Осипенко, І.Колпакова, Н.Тімофєєва, А.макаров. Ю.Жданов, Г.Ізмайлова.

20. Розвиток балетних театрів 1970-1980 рр.

Пошуки вирішення проблем сучасної балетної режисури та хореографічного симфонізму. Пошук нової хореографічної лексики. Розширення технічних можливостей класичного танцю. Пошук нових тем, прагнення засвоєння кола життєвих явищ, які раніше були не досяжні для втілення на балетній сцені.

Балети на сучасну тему: „Ленінградська симфонія” (1961 р.) (муз. Д.Шостаковича, пост. І.Бельського), „Мрія” (1961 р., Білорусія) (муз. І.Глібова, пост. А.Андрєєва, М.Стуколніка), „Героїчна поема” („Геологи”)

(1964 р.) (муз. Н.Каретнікова, пост. Н.Касаткіна, В.Васильєва), „Асель” (1967 р.) (муз. В.Власова, пост. О.Виноградова), „Горянка” (1969 р., Ленінград) (муз. Кажлаєва, пост. О.Виноградова).

Героїчна тема в балеті: „Спартак” (1968 р.) (муз. А.Хачатуряна, пост. Ю.Григоровича – Большой театр).

Літературна тема в балеті: „легенда про кохання” (1961-1965 рр., Ленінград – Москва) (муз. А.Меліхова, пост. Ю.Григоровича), „Лейлі та Менджун” (1964 р.) (муз. С.Баласаняна, Пост. К.Голейзовського – Большой театр), „Клоп” (1962 р.), „Дванадцять” (1964 р.) (пост. Л.Якобсона – Ленінград), „Баришня та розбишака” (1962 р., Ленінград) (муз. Д.Шостаковича, пост. К.Боярського – Малий оперний театр).

Балети класичної спадщини: проблема збереження та подальшого засвоєння класичної спадщини новим поколінням виконавців та хореографів. Нові редакції балетів П.Чайковського на сцені Великого театру в сценічній редакції Ю.Григоровича: „Спляча красуня” (1963 р.); „Лускунчик” (1966 р.); „Лебедине озеро” (1969 р.); „Ромео і Джульєтта” (1979 р.); „Марна пересторога” (1971 р.) (муз.Герольда, пост. О.Виноградова – Малий оперний театр, Ленінград); „Копелія” (1973 р.) (муз.Деліба, пост. О.Виноградова); „Сильфіда” 1975 р.) (муз. Х.Левенсхольда), поновлення вистави „Е.М.фон Розен” (пост. О.Виноградова – Малий оперний театр, Ленінград). Успіхи хореографічної освіти, світове значення школи класичного танцю, успіхи виконавців на світовій сцені. Виконавці: К.Максимова, Н.Безсмертнова, М.Фадєєв, М.Лієпа, В.Васильєв, М.Лавровський, Л.Семеняка, Н.Павлова, Н.Семізхорова, О.Ченчикова, А.Михальченко, В.Гордєєв.

21. Видатні балетмейстери 1970-1990 рр.

Творчі пошуки балетмейстерів у створенні нових спектаклів, в досягненні гармонійної єдності, синтезу музики, драматургії, хореографії; в розробці нових прийомів балетної режисури та пластичної мови, в симфонізації танцю. Новаторські принципи в творчості балетмейстера

Ю.Григоровича. постановка балетів „Ангара”, „Іван Грозний”, „Золотий вік”.
Пошуки балетмейстерів: О.Виноградова, М.Боярчикова, І.Чернишова,
В.Єлізарєва, Д.Брянцева, Б.Ейфмана, М.Мурдмаа, В.Васильєва.

Найбільш вагомі спектаклі останніх років.

22. Балетний театр 1930-1940рр.

Перші кроки балетних колективів в оволодінні класичним репертуаром. Героїко-революційні балети – „Карманьола” (муз.В.Фемеліді), „Ференджі” (муз. Б.Яновського). Національний балет „Пан Каньовський” (муз. М.Вериківського). Постановка балету „Лілея” (муз. К.Данькевича, балетмейстер Г.Березова).

23. Видатні діячі хореографічного мистецтва – балетмейстери та виконавці

Творча діяльність І.Чернишова, Г.Майорова, А.Шекери, В.Ковтуна, В.Литвинова. Видатні танцівники українського балетного театру: Н.Слободян, О.Потапова, А.Гавриленко, В.Калиновська, Е.Стебляк, С.Коливанова, Т.Попеску, В.Круглов, Л.Сморгачова, В.Литвинов, А.Лагода, Р.Хілько, Г.Кушнірова, В.Ковтун, Т.Таякіна, І.Задаянна, М.Прядченко, В.Парсегов.

Змістовий модуль 29. Розвиток сучасного балетного мистецтва

Огляд репертуару балетних театрів України: Києва, Одеси, Донецька, Львова, Дніпропетровська, Харкова. Видатні майстри українського балетного театру сьогодення: Т.Боровик, О.Філіп'єва, В.Яременко, Т.Білецька, Д.Матвієнко, Н.Калиниченко, М.Мотков, В.Писарєв, І.Дорофєєва. Міжнародний конкурс балету ім. С.Лифаря (Перший конкурс відбувся у 1994 році у м.Києві) та Міжнародний фестиваль „Серж Лифар де ля данс” (Перший фестиваль – 1995 рік, м. Київ).

3. Рекомендова література:

Базова

1. Блок Л. Классический танец. История и современность / Л.Блок. – М., 1987
2. Красовская В. Западноевропейский балетный театр. Очерки истории. От истоков до сер. XVIII в / В.Красовская. – Л., 1979
3. Красовская В. Западноевропейский балетный театр. Эпоха Новерр / В.Красовская. – Л., 1981
4. Красовская В. Западноевропейский балетный театр. Преромантизм / В.Красовская. – Л., 1989
5. Красовская В. Западноевропейский балетный театр. Романтизм / В.Красовская – М., 1996
6. Красовская В. Русский балетный театр от возникновения до середины XIX века / В.Красовская. – Л-М., 1958
7. Красовская В. Русский балетный театр второй половины XIX в / В.Красовская. – Л-М., 1963
8. Красовская В. Русский балетный театр начала XX века. Т.1. Хореографы / В.Красовская. – Л., 1971; Т.2. Танцовщики. – Л., 1972
9. Новерр Ж.-Ж. Письма о танце /Ж.-Ж.Новерр. – М., 1927; – Л-М., 1965
10. Петипа Мариус. Материалы, воспоминания, статьи / Мариус Петипа. – Л., 1971
11. Пожарская М. Русское театральное-декорационное искусство конца XIX – начала XX века / М.Пожарская. – М., 1970
12. Слонимский Ю. Драматургия балетного театра XIX в / Ю.Слонимский. – М., 1977
13. Соллертинский И. Романтизм / И.Соллертинский. – М., 1962
14. Суриц Е. Хореографическое искусство 1920-х годов / Е.Суриц. – М., 1979
15. Худеков С. Всеобщая история танца / С.Худеков. – М., ЭКСМО, 2010
16. Энциклопедии: «Балет» М., 1981. «Русский балет». – М. 1997

Допоміжна

1. Айседора: Гастроли в России. Сб. статей. – М., 1992
2. Бежар М. Мгновение в жизни другого / М.Бежар. Кн. 1, 2. – М., 1998
3. Вальберх И. Из архива балетмейстера / И.Вальберх. – М-Л., 1948
4. Волынский А. Книга ликований / А.Волынский. – М., 1992
5. Гаевский В. Дивертисмент / В.Гаевский. – М., 1981
6. Глушковский А. Воспоминания балетмейстера / А.Глушковский. – Л-М., 1940
7. Григорьев С. Балет Дягилева / С.Григорьев. – М., 1993
8. Голейзовский К. Жизнь и творчество / К.Голейзовский. – М., 1984
9. Демидов А. «Лебединое озеро» / А.Демидов. – М., 1985
10. Добровольская Г. Балетмейстер Леонид Якобсон / Г.Добровольская. – М., 1968
11. Добровольская Г. Федор Лопухов / Г.Добровольская. – Л., 1976
12. Дункан А. Моя жизнь / А.Дункан. – Р-Д., 1998
13. Ильичева М. «Тщетная предосторожность» в Петербурге / М.Ильичева – СПб., 2001
14. Карп П. О балете / П.Карп. – М., 1967
15. Карп П. Балет и драма / П.Карп. – Л., 1980
16. Карсавина Т. Театральная улица / Т.Карсавина. – Л., 1971
17. Красовская В. Профили танца / В.Красовская. – СПб., 1999
18. Красовская В. Статьи о балете / В.Красовская. – Л., 1967
19. Классики хореографии. Сборник статей. – Л., 1937
20. Константинова Н. «Спящая красавица» Н.Константинова. – М., 1990
21. Кшесинская М. Воспоминания / М.Ксешинская. – М., 1992
22. Лавровский Л. Документы, статьи, письма / Л.Лавровский. – М., 1983
23. Левинсон А. Мастера балета / А.Левинсон. – СПб., 1914
24. Лифарь С. Мемуары Икара / С.Лифарь. – М., 1995
25. Лифарь С. Дягилев и с Дягилевым / С.Лифарь. – М., 1999
26. Лопухов Ф. Шестьдесят лет в балете / Ф.Лопухов. – М., 1966

27. Лопухов Ф. Хореографические откровения / Ф.Лопухов. – М., 1972
28. Лукиан. О пляске. С. соч. Т.2 / Лукиан. – М.-Л., 1935
29. Львов-Анохин Б. Галина Уланова / Б.Львов-Анохин. – М., 1984
30. Мессерер А. Уроки классического танца / А.Мессерер. – М., 1967
31. Нижинская Б. Ранние воспоминания / Б.Нижинская. – М., 1999
32. Нижинский В. Дневник / В.Нижинский. – М., 1995
33. Петров О. Русская балетная критика конца XVIII первой пол. XIX в / О.Петров. – М., 1982
34. Петров О. Русская балетная критика второй половины XIX в / О.Петров. – Е., 1995
35. Петипа Мариус. Мемуары / Мариус Петипа. – СПб., 1996
36. Плещеев А. Наш балет (1673-1899) / А.Плещеев. – СПб., 1899
37. Рославлева Н. Английский балет / Н.Рославлева. – М., 1959
38. Светлов В. Современный балет / В.Светлов – СПб., 1911
39. Сергей Дягилев и русское искусство. В 2-х т. – М., 1982
40. Серебрянников Н. Поддержка в дуэтом танце / Н.Серебрянников. – Л., 1985
41. Слонимский Ю. Мастера балета / Ю.Слонимский. - Л., 1937
42. Слонимский Ю. В честь танца / Ю.Слонимский. – М., 1968
43. Слонимский Ю. П. И. Чайковский и балетный театр его времени / Ю.Слонимский. – М., 1956
44. Слонимский Ю. Чудесное было рядом с нами / Ю.Слонимский. – Л., 1984
45. Советский балетный театр. Сб. статей. 1917-1967. – М., 1976
46. Соколов-Каминский А. Советский балет сегодня / А.Соколов-Каминский. – М., 1984
47. Тарасов Н. Классический танец. – М., 1971, Волшебство оперы / Н.Тарасов. – Киев, 1989
48. Тихонова Н. Девушка в синем / Н.Тихонова. – М., 1992
49. Фокин М. Против течения / М.Фокин. – Л., 1981
50. Фридеричиа А. Бурнонвиль / А.Фридеричиа. – М., 1983

51. Худеков С. История танцев. В 4 т / С.Худеков. – СПб-Пг., 1913-1917
52. Чернова Н. От Гельцер до Улановой / Н.Чернова. – М., 1979
53. Чистякова В. В мире танца. Беседы о балете / В.Чистякова. – Л-М., 1964
54. Чистякова В. Роллан Пети / В.Чистякова. – Л., 1977
55. Шовире И. Я – балерина / И.Шовире. – М.,1977
56. Эльяш Н. Пушкин и балетный театр / Н.Эльяш. – М.,1970.
57. Эльяш Н. Образы танца / Н.Эльяш. –М., 1970

Інформаційні ресурси

1. www.bdpi.org (сайт БДПУ, library)
2. Медіатека ІППОМ БДПУ – 5В 306
3. http://www.regionalmuseum.kr.ua/muzh01a1_u.htm (електронна бібліотека книжок з дисципліни)
4. http://knowledge.allbest.ru/culture/3c0a65625b3bc68b4d43a89521316d37_3.html
5. http://referaty.net.ua/referaty/referat_40522.html
6. <http://svumik.sumy.ua/show.html>
7. <http://www.lgiki.com.ua/specializaciya>
8. <http://www.nbu.gov.ua>
9. <http://www.student-works.com.ua/kursovi/kulturologia/721.html>
10. <http://www.nbu.gov.ua>
11. <http://disser.com.ua/contents/9209.html>
12. <http://www.info-library.com.ua>
13. <http://www.twirpx.com/files/art/theater/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: усні опитування, стандартизовані тести, власно створені презентації.